

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXIV

Febrer del 2000

Nº 92

L'AMIC DE LES ARTS 1926-1929 (I) *

Bàrbara Elena Figueras

EL SITGES ON VA NÈIXER L'AMIC DE LES ARTS

Entre 1910 i 1935 a la vila de Sitges es produeix una gran expansió demogràfica i urbana. Només cal observar que al començament de 1910 la configuració de la vila es diferenciava ben poc de la que s'havia mantingut durant gran part del segle XIX. Pel que es refereix a la població, el cens demogràfic es mantenia en uns 3.200 habitants, xifra que pràcticament s'havia estacionat des de 1787, i pel que es refereix a l'economia, Sitges es recolzava principalment en l'agricultura, la fabricació de calçat, la pesca, el petit comerç local i una gran relació amb Cuba. Però a partir de 1910 s'inicia la transformació de Sitges, canviant aquell aspecte primitiu i rural per un altre de més cívica, més polític i més cosmopolita. També cal remarcar que la població es duplica al final del període esmentat, i es converteix en una de les viles més conegudes de la costa.

Totes aquestes reformes esdevingudes a la vila són ocasionades en gran part per la figura de Santiago Rusiñol, que s'havia establert a Sitges des de 1891, i que havia organitzat les anomenades Festes Modernistes, que se celebraren entre 1892 i 1899. En algunes d'aquestes festes hi hagué la processó cívica dels quadres del Greco, la representació de la "Intrusa"

de Maeterlink al Casino Prado, una exposició de pintura a l'Ajuntament de la vila, i altres.

El 1909 arribà a Sitges Charles Deering, acompanyat de Ramon Casas i Miquel Utrillo. Deering portà canvis a la vila, ja que transformà el barri on hi havia el Cau Ferrat, que era un lloc de cases emblanquinades i rudimentàries, en un racó inimaginable i únic, que actualment es coneix amb el nom de *Racó de la Calma*.

La Guerra Europea, entre 1914 i 1918, s'esdevingué fora de les fronteres catalanes, i aquest fet produí una certa prosperitat a Catalunya, i un cert optimisme per a emprendre projectes importants. Així, en la tardor de 1918 arribà a Sitges Francesc Armengol i Duran, que elaborà un projecte, el de Terramar. La creació de Terramar, amb la cooperació de l'ajuntament, que va traçar el pla d'ordenació general i s'encarregà d'obtenir els permisos administratius per tal de poder ocupar la zona marítima, va significar la construcció del passeig Marítim. El projecte de

Terramar a part de ésser una operació financera, cercava l'obra ben feta que proclamaven Eugeni d'Ors i el Noucentisme.

Francesc Armengol, com a home romàntic i poeta que era, va fer editar la revista *Terramar* a fi de propagar el seu projecte. Aquesta revista fou dirigida per Carbonell i Gener, i en ella podem trobar col·laboracions com les de López-Picó, J. V. Foix, Josep Carnet,

* Aquest treball va obtenir l'any 1999 els XVIIIens Premis Carbonell i Gener per a estudiants de Batxillerat

Lluís Dalmau, Joaquim Sunyer i Obiols, entre d'altres.

Cal destacar Miquel Utrillo, que fou el creador del Maricel, i fou també un important col·laborador que assessorà l'empresa Terramar en la construcció dels seus jardins. La direcció tècnica de l'edificació de Terramar va córrer a càrrec de l'arquitecte Josep Mª Martíno.

Cal destacar en aquells anys que el poeta Trinitat Catasús publica els seus primers llibres "Poemes de l'Hort i de la Costa" i "Poemes del temps". També és important recordar que Josep Roig i Raventós, doctor en Medicina, entrava en el camp de la literatura amb "Argelaga florida", i Agustí Ferrer, arribat de Roma i París, s'havia revelat com artista i s'encarregava de transformar el cambril de la Mare de Déu del Vinyet amb una pintura molt personal.

Un altre fet important que s'esdevingué a la vila durant aquells anys fou la celebració de la Festa de la Poesia el 1918 al Retiro. Dels premis que s'atorgaren, Josep Carner guanyà la Flor Natural, i els sis premis que es donaven a les sis millors poesies, correspongueren a Carles Riba, Joaquim Folguera, Josep Mª Millàs-Raurell, Josep Mª de Sagarra, Joan Capdevila, i Ventura Gasol.

Bona part dels joves de la vila amb inquietuds intel·lectuals s'agruparen a l'ateneu "El Centaure" nascut el 1928 i propulsat per Ramon Planas i Magí Albert Cassanyes. En la vida d'aquest ateneu destaca la jornada en què es féu una conferència conjunta de Josep Carbonell i Gener, Lluís Montanyà, Sebastià Gasch, Salvador Dalí, Sebastià Sánchez-Juan, Magí Albert Cassanyes i J. V. Foix.

Pel que es refereix a les publicacions sitgetanes sense tenir en compte *L'Eco de Sitges* i *el Baluard de Sitges*, entre 1910 i 1935 es van publicar a la vila vint-i-un periòdics, la majoria dels quals tingueren una vida més o menys curta. De totes aquestes publicacions destaca *L'Amic de les Arts*, que va sobrepassar l'àmbit estrictament local.

EL CREADOR DE L'AMIC DE LES ARTS

Josep Carbonell i Gener va néixer a Sitges el 24 de març de 1897. Era fill de l'americano Bartomeu Carbonell i Batlle, que va ser el primer tinent d'alcalde que tingué la vila de Sitges, cosa que situava Josep Carbonell i Gener en una família de la petita burgesia sitgetana.

Josep Carbonell i Gener rebé els primers ensenyaments de la seva mare, més tard assistí a les classes del mestre Huguet, i fou educat ben aviat en el catalanisme pel seu pare, que també li inculcà l'estimació per Sitges.

Als vuit anys ingressà en el col·legi dels Germans Maristes on conegué la importància de la història, el valor de les arts i de la cultura, i s'inicià en el conreu de les lletres, consolidant la seva afecció per la lectura.

Quan acabà l'escola, passà a participar en el negoci familiar, sense deixar pas de banda la seva afeció a les lletres, i entrà en contacte amb la vida cultural que es desenvolupava en aquells moments a la vila de Sitges.

Però, poc temps va romandre Carbonell i Gener treballant en el negoci de la família, ja que el 1915, gràcies a Miquel Utrillo, passà a treballar a Barcelona, i més concretament a l'empresa Vellet i Fiol, representant a Barcelona de la marca d'automòbils Hispano-Suiza.

La seva activitat cultural s'inicià en el moment de plenitud del Noucentisme, no solament a la Catalunya del 1918, sinó al Sitges que s'expandia i creava el palau de Maricel i, Ribera enllà, la urbanització de Terramar. La primera vegada que el nom de Carbonell i Gener traspassà l'àmbit local fou amb motiu de la celebració de la Festa de la Poesia, que es celebrà a Sitges el setembre de 1918. En aquesta celebració Carbonell i Gener va ser un dels organitzadors i el secretari del certamen, en el qual es premiaren entre altres figures, Josep Carner, Prudenci Bertrana, Carles Riba i Josep M. de Sagarra.

Començà la seva tasca periodística escrivint alguns articles al *Baluard de Sitges* i a *La Veu de Catalunya*, però la seva veritable tasca periodística s'inicià amb la revista *Terramar* de la qual va ser responsable. Aquesta revista sorgí amb la finalitat de promocionar la primera ciutat-jardí que es construïa a Catalunya, situada a Sitges i que rebria el nom de Terramar. La revista tenia com a promotor un industrial de Sabadell, Francesc Armengol. En un primer moment *Terramar* era una revista publicitària, que ben aviat Carbonell i Gener convertí en una revista d'art i de literatura. Així podem trobar en diferents exemplars de la revista poesies, narracions, i articles de Josep M. Junoy, Josep Carner, López-Picó, Marià Manent, Eugeni d'Ors, J. V. Foix, Joan Arús, Tristan Tzara, A. Chevalier, Maurice Raynal, i també hi aparegueren dibuixos de Joaquim Sunyé i Rafael Benet. Aquesta publicació es desenvolupà durant dos anys, de 1919 a 1921.

El gener de 1921 apareixia la revista *El Monitor*, en la qual es troben expressades amb molta claredat les idees i les inquietuds polítiques de Carbonell i Gener, compartides amb J. V. Foix. Aquesta revista desaparegué el 1923 amb l'arribada de la dictadura, i per dificultats econòmiques, que feren que deixés de sortir aquesta revista que fins aleshores havia publicat vuit números.

L'abril de 1926 apareixia una altra revista dirigida per Carbonell i Gener, que s'havia casat amb Rosa Montanyà. En aquesta ocasió la revista rebé el nom *L'Amic de les Arts*. Aquesta revista, segons el propi Carbonell i Gener, era com "no renunciar a Monitor, ja que després de tres anys inventàrem una succedani" (Dolors Mirabent: *Cent Anys de premsa sitgetana (1877-1977)*, Sitges 1977 pàgina 42). Al llarg de la vida que tingué *L'Amic de les Arts*, s'arribaren a publicar 31 números dels quals destaquen el número 21 que fou publicat al desembre de 1927, i que era dedicat exclusivament a la cultura occitana. Un altre número que destaca és el 31 dedicat a l'avantguarda, i que fou escrit per Dalí, Montanyà i Gasch. Per tant Carbonell i Gener se'n mantingué al marge. En aquesta publicació col·laboraren diferents personalitats: Sebastià Gasch, Lluís Montanyà, Salvador Dalí, Magí Albert Cassanyes, Federico García Lorca, Ramon Planes, Trinitat Catasús, Domènec Forment, Artur Carbonell, E. Ricart, Pere Jou, J. V. Foix, Joan Miró, Valeri Bernard, Antonin Perbosc, Ismael Girard, Joan Bonafós i Loïs Alibert, entre d'altres. Podem destacar també que en la revista *L'Amic de les Arts* es van veure reflectits tots els tipus d'art que es desenvolupaven en aquells moments a Catalunya.

Amb la proclamació de la República el 1931, Carbonell i Gener entrà com a redactor en cap i membre de la direcció, en el diari *El Matí*.

Mentre Carbonell i Gener desenvolupava la seva activitat periodística, també es dedicava a la política. Podem destacar que, entre d'altres coses, assistí a la Conferència Nacional de Catalunya, que es desenvolupà durant els dies 3 i 4 de juny de 1922 al teatre de l'Orfeó Gracienc de Barcelona, conferència de la qual sorgí Acció Catalana, si bé Carbonell i Gener no hi prengué part.

Un nou partit polític, Unió Democràtica de Catalunya, publicà un manifest al diari *El Matí* el 7 de setembre de 1931. Carbonell i Gener col·laborà en l'organització de l'estructura d'aquest partit. Així, quan celebrà el seu primer Congrés Nacional, Carbonell i Gener presentà una ponència que es titulava "Política exterior de Catalunya". Cal destacar que en el mateix congrés va ser elegit com a membre del Comitè de Govern, càrrec compartit amb Josep Cirera i Soler i que conservà fins a la celebració del segon Congrés Nacional. A partir d'aquell moment fou nomenat membre del Consell Nacional fins a la desaparició del partit.

El 1934, conjuntament amb J. V. Foix publicà el llibre "Revolució Catalanista", que està format per quatre articles, un de J. V. Foix, "Punts de meditació catalanista", i tres de Carbonell i Gener, "Promocions estatistes", "Idea i política cultural de Catalunya" i

"Política exterior de Catalunya"

Carbonell i Gener dirigí també l'Oficina de Relacions Meridionals des de la qual promovia qual-sevol iniciativa o proposta que contribuís a l'enfortiment de la cultura catalana i l'occitana. Així organitzà diverses trobades i edità llibres i revistes per tal que els occitans poguessin desenvolupar la seva pròpia renaixença.

El 1936 a causa de la persecució de les dretes causada per la revolta militar, Carbonell i Gener hagué de fugir de Barcelona i es refugià al sud de França. La família de Carbonell i Gener s'instal·là en una casa a Montréal de l'Aude, on van romandre quatre anys. Quan s'acabà la guerra, Carbonell i Gener tornà a Catalunya i fixà la seva residència a Barcelona.

El 1942 morí el seu fill gran, anomenat Jordi, i a partir d'aquell moment Carbonell i Gener es dedicà a dirigir l'Hotel Residència Aiguadolç, que la família tenia a Sitges. Però el 1947 va tornar a escriure. Aquest cop va fer investigació històrica amb una sèrie d'articles que reuní a "Siete ensayos de historia suburense", publicats a *L'Eco de Sitges* el 1961. El 1965 publicà "Sitges la reial", en la qual es parlava dels intents de la Universitat de Sitges per a alliberar-se del jou feudal del Capítol de la Catedral de Barcelona. El 1977 publicà "Don Josep Bonaventura Falç i el context històric de la seva època".

La seva última obra que es publicà després de la seva mort, fou "Esquema històric dels sis anys napoleònics a Sitges".

A part d'aquestes obres, també publicà a *L'Eco* altres articles sobre altres períodes històrics de Sitges, com, entre 1971 i 1973, "Les Índies, horitzó nou", i entre 1973 i 1978, "Afanys i desencís de cosa pública".

Durant els últims anys de la seva vida tornà a militar al seu partit, la Unió Democràtica de Catalunya, tot i que el seu compromís amb el partit fou més aviat de caire testimonial.

El 1976 fou anomenat Fill Predilecte de Sitges. Al mateix any es celebrà el cinquantè aniversari de la revista *L'Amic de les Arts*, i el Congrés de Cultura Catalana li va retre homenatge en un acte que es va dur a terme a Vilanova i la Geltrú.

Finalment, Josep Carbonell i Gener morí el 15 de juliol de 1979 en el sitgetà mas Sant Bartomeu. En els nostres dies, concretament l'any 1997, es celebrà el centenari del seu naixement, que es commemorà amb un seguit d'actes com per exemple conferències, exposicions, escrits de diferents estudiosos de la vila, publicació d'alguna revista o catàleg dedicat a la seva figura, i altres activitats per tal de recordar aquest personatge que fou important per la vila de Sitges, ja que contribuí a donar prestigi cultural i intel·lectual a la

vila.

L'AMIC DE LES ARTS

La revista *L'Amic de les Arts* fou dirigida per Josep Carbonell i Gener. Aquesta publicació tenia com a nom complet *L'Amic de les Arts. Gaseta de Sitges*, i la seva primera edició data de l'abril de 1926. Pel que fa a la seva producció, podem dir que Domènec Forment i Milà s'encarregà de l'administració, i que Ramon Planes i Izabal fou el secretari de redacció. La impressió dels dos primers números es féu en la impremta Ivern de Vilanova i la Geltrú, i a partir de la tercera publicació se n'encarregà la impremta J. Soler, també de la població veïna de Vilanova i la Geltrú.

Normalment la publicació constava per terme mitjà d'unes 8 pàgines, tot i que hi ha algunes excepcions. Aquestes pàgines

totes elles ben il·lustrades, es distribuïen en quatre columnes amb pàgines de 438x315 mm, exceptuant el darrer número, el 31, dirigit per Salvador Dalí, Sebastià Gasch i Lluís Montanyà, que constava de dues columnes en pàgines de 350x250 mm.

Pel que fa a l'idioma emprat en la revista, és el català el que domina la majoria de casos, tot i que podem trobar algun escrit en occità i en castellà.

El consell de redacció de la revista estava format per Josep Carbonell i Gener, J. V. Foix, Magí Albert Cassanyes, Salvador Dalí, Domènec Forment, Lluís Montanyà, Sebastià Gasch i Ramon Planes. Hi col·laboraren també Sebastià Sánchez Juan, J. M. López Picó, Trinitat Cataús, Marià Manent, Federico García Lorca, Mn. Manuel Trens, Tomàs Garcés, Frederic Camp, Josep Roig i Raventós, Agustí Esclasans, Ramon Surinyac, Joan Arús, Emerenciana Roig, Mn. Antoni Batlle i Joan Puig, entre d'altres. Al llarg de les publicacions hi ha il·lustracions de Canyelles, Sisquella, Dalí, Joan Miró, E. C. Ricart,

Pere Jou, Artur Carbonell, Agustí Ferrer, Emerenciana Roig, G. Bergnard i Antoni Costa.

La revista *L'Amic de les Arts* no només es féu un lloc en l'àmbit sitgetà i comarcal, sinó que tingué ressó nacional i estatal, ja que adquirí un caràcter cultural potser no esperat pels propis impulsors.

Introduint-nos més en la revista, però encara en els seus aspectes externs i no pas de contingut, podem veure que a partir del número 10, publicat al 31 de gener de 1927, es comencen a numerar continuadament totes les pàgines, de forma que a partir d'aquest número fins al 30, a la revista hi ha un total de 246 pàgines.

Un altre aspecte extern de la revista fàcilment observable és que a mesura que es va publicant, el nombre de fotografies i il·lustracions que la configuren va augmentant, ja que en el primer número, sense tenir en compte la publicitat, hi ha tres il·lustracions repartides en un total de 12 pàgines,

Davant de l'estació, Montanyà, Carbonell i Gener amb el seu fill, García Lorca i Dalí.

però en el número 7 ja són 7 les il·lustracions per 8 pàgines de què consta la publicació.

També podem veure, sempre exceptuant el número 31, del qual es parlarà a part, que en la primera pàgina sempre hi ha a la part superior i en el centre, el nom de la revista *L'AMIC DE LES ARTS, Gaseta de Sitges*. A sota, després d'una doble ratlla, la superior més gruixuda que la inferior, trobem d'esquerra a dreta, sempre amb lletra més petita que el títol però encara en majúscula, l'any de publicació, el lloc, Sitges, la data i el número de revista. Sota de l'any i separat amb una ratlla molt fina, que s'utilitza en tota la revista per separar els articles, trobem un altre cop i sempre en majúscula, *L'Amic de les Arts*, i a sota més petit, es fa esment de qui és el director, l'administrador, que en aquells moments era Domènec Forment i Milà, i el secretari de redacció, càrrec ocupat per Ramon Planes i Izabal. Però l'últim d'aquests càrrecs, a partir del número vuit, fou substituït per l'esment dels redactors permanents, J. V. Foix, Ramon Planes, Lluís Montanyà, Domènec

Forment, Sebastià Gasch, Magí Albert Cassanyes i Salvador Dalí, els quals ja no varien a partir del número 21, i també per qui eren realitzats els gràfics apareguts en la revista. Sota de tota aquesta informació trobem la següent cita: "Aquest número de *L'Amic de les Arts* ha estat revisat per la Censura". És a dir, que a cada un dels números publicats, abans d'ésser impresos i posats a la venda, els escrits havien de passar per un censor, i aquest determinava si allò que s'havia expressat a través d'aquell escrit podia o no ser llegit per les persones que adquirien la revista.

Un altre fet que cal destacar, és que sempre al llarg de la seva vida va mantenir un únic preu de venda: la subscripció durant l'any era de 12 pessetes, i el preu del número era d'1 pesseta. Fins i tot cal destacar que el número 21, dedicat a la cultura occitana, va mantenir el mateix preu de venda, tot i contenir 58 pàgines.

SECCIONS

Al llarg de la revista podem observar que hi ha unes seccions fixes, encara que no sempre apareixen totes, que s'anomenen *La Vila*, *Noves de Catalunya* i *Noves del món*. En elles s'explica, com el seu nom indica, coses sobre la vila de Sitges i d'altres indrets de Catalunya o el món. Vegem-ne alguns exemples.

La Vila

(Nº 6, setembre de 1926).

Hi ha un article que tracta sobre la parròquia i sobre el fet que s'estan duent a terme en l'església de la vila, una sèrie de restauracions i millores, que, segons l'autor eren imprescindibles: "El reverend senyor Ramon Godayol, al fer-se càrrec de la rectoria, inicià prestament i sàvia totes aquelles imprescindibles reformes de les quals la parròquia no es podia passar". Seguidament l'autor fa reflexió sobre aquelles qüestions a l'entorn de la parròquia, com per exemple la construcció o l'estil arquitectònic: "¿Corresponia la vella parròquia a un mateix temps de construcció? ¿Era romàntica o gòtica?". També fa referència a possibles restes que es puguin trobar en la parròquia: "Segurament que, de cercar-les, hom trobaria criptes així al peu de cada altar vell de la parròquia". I finalment acaba fent aquesta reflexió: "I potser seguiria a semblant descoberta, la de vestigis molt més antics dels temps que hi hagué en aquest promotori de Sitges tan bellament situat sobre la mar, i que fa l'encís major de totes les perspectives de la vila".

Noves de Catalunya

(Nº 7, octubre de 1926).

El fragment parla sobre la ruïna que amenaça el

monestir de Poblet, i la importància que té el fet de conservar-lo, fent referència al monestir de Montserrat i a la seva importància. Aquest pensament, l'autor l'expressa dient: "Cal pensar, respecte d'això en el valor que, per la vila catalana té Montserrat; valor que deriva de l'activitat dels seus monjos". I finalment acaba l'article manifestant el seu desig que Poblet fos un complement espiritual de Montserrat: "Vegeu, doncs, el benefici espiritual que ens reportaria fer de Poblet el complement de Montserrat. Que una congregació de religiosos hi anés a entonar, en les seves sales grandioses, els cants litúrgics".

Noves del Món

(Nº 1, abril de 1926)

En aquesta secció, es fa referència a diversos països del món, tots ells importants, dels quals s'explica alguna notícia important esdevinguda en aquell país. Així podem trobar, excepcionalment, dues pàgines completes, dedicades exclusivament a aquest apartat. Les notícies es troben sota els títols següents:

- França: "Poincaré i Brians"
- Suïssa: "Festes ginebrines"
- Anglaterra: "Ullada general"
"L'afer del Consell de la S. de N."
"El conflicte dels mecànics"
"Literatura epistolar"
- Nord-Amèrica: "The Christian Science Monitor"
"Transaccions artístiques"
"Anotacions financeres"

LA PUBLICITAT

En aquest apartat, dedicat bàsicament a la publicitat publicada en la revista, es pot veure que aquesta sempre es troba en les últimes pàgines de la publicació, ja que la majoria de pàgines que configuren un número de *L'Amic de les Arts* pertanyen al text, i són les últimes pàgines les que estan dedicades bàsicament a la publicitat, tot i que en alguna ocasió podem trobar algun anunci entre els escrits. De les pàgines dedicades exclusivament a la publicitat podem veure que n'hi ha algunes que contenen més d'un anunci, i en canvi que n'hi ha d'altres només dedicades a un anunci. Aquest fet lògicament es trobava lligat al seu preu, més elevat si ocupava tota la pàgina i més baix si compartia l'espai amb d'altres anuncis.

Cal esmentar també que hi ha diversos números que no contenen publicitat, aquests números són: l'11, el 15, el 16, el 18, el 19, el 22, el 23, el 24, el 25, el 28 i el 29.

D'acord amb tot això, analitzaré els anuncis publicats en els números de la revista, separant-los segons

l'espai que ocupaven, és a dir, els que ocupaven tota una pàgina, i els que compartien espai amb altres anuncis. També faré esment dels cops que surt l'anunci al llarg de totes les publicacions.

Anuncis que ocupen tot una pàgina còps que surt

Confiteria i colmado La Estrella	2
MoscateLL i malvasia de Sitges	
B. Carbonell i Batlle	1
Balneari Pavelló de mar	1
Arrambadors i teixinats Dekor Uralita, S.A.	2
Automòbils, motocicletes, bicicletes Jover,	
Almirall i Biosca.	1
Vermouth Martini & Rosi	1
Transports i magatzem de materials	
Gregori Mirabent i Hill	1
Fàbrica de ciment Josep Fradera	3
Acers i eines d'acer Fill d'E. Bruguera	1
Materials hidràulics Griffi. S.A.	1
Empresa anunciadora	
Catalunya Imperial, S.A.	1
Fabricant de paper Ll. Guarro i Casas	1

Anuncis que comparteixen pàgina còps que surt

GeL Canigó	5
Ramon Sunyer, joier	9
Plata Subur	1
Merceria La Cubana	1
Laboratoris botànics i marins, Josep Massó	3
Jeieria, Tort	2
Milà. calçat de luxe a mà	2
Fàbrica de mosaics d'Antoni Pagés	2
Transports ràpids Gregori Mirabent	2
Calçats Ramon Porta	3
Ebenisteria Parera	2
Fusteria Forment	5
¡Cuineu amb gas!. el sistema de calefacció més pràctic	5
Perfumeria de Miquel Milà	2
Fàbrica de taps de suro	
L. Cassà Cassademunt	2
Primera exposició d'Art del Penedés	1
Lampisteria Isidre Marcet i Banús	2
Vi Moscatell selectíssim "Vídua de Robert"	8
Recader Jaume Sanahuja	1
Metal·listeria Subur	1
Merceria L. Izabal	1
Vestits "Raquet" Alejo i Roca	2
Perfumeria Higiénica i de luxe Josep Costa	2
Banc Urquijo Català	3
Adunal Masó i Pujol, S.A.	3
Col·legi de Sant Joan	2
Gran balneari a Caldes de Malavella	1
Pastisseria i confiteria Esteve Riera	1
Laboratoris Cuyàs	1
Abadriñas, mobles moderns	5
Obres i construccions	
Vídua de F. Virella i Fills	2
Saló de barberia de Gregori Guallar	2

Ferreteria Marsal, Martí & Cia, S.L.	1
Gran hotel Subur	2
Gas motor Catastús i Companyia	1
Balneari Pavelló de Mar	3
Pintura decorativa	
Vídua de Manuel Monfort	1
Laboratoris i especialitats farmacèutiques	
J. Ferret i Robert	1
Dolceria i colmado Josep Massó	1
Biosca & Botell. S.L.	2
Galeries Dalmau	3
Vidriera Rigalt, Bulbena i Companyia	1
Editorial Políglota	1
Art, marcs, presents Sala Parés	2
Horticultor S. Robert i Raventós	2
MoscateLL R. Llopart	1
Galeries Artur Ramon	2
Taller mecànic de fusteria	
Josep Ferret i Carreres	1
Pintors Pérez & Carbó	2
Establiment La Perla de Ricard Gassó	1
MoscateLL i malvasia de	
B. Carbonell i Batlle	3
Merceria Josep Marcet i Banús	1
Construcció S. Robert Raventós	1
Gràfica Manén	1
Tallers gràfics Arcadi de Bobes	1
Càpsules leach Alsina, S.A.	1
Establiments Maria Mestres	1
Transports generals Gregori Mirabent	2
Mobles i decoració de Joan Busquets	1
Revista de poesia Segona Època	1
Llet condensada El Pagés	1
Vestits home i dona Albert Fontbernat	2
El magatzem Verd	1
Revista Jordi	1
Mobiliaris complets Roigé Germans	1
Calçats Crema Brummel	1
Oficina d'afers de propietat industrial	
Josep M. Bolívar	1
Productes ceràmics Joan Brossa	1
Libreria Louis Bergé	1
Fàbrica J. Salas i Ros	1
Publicacions d'arquitectura Ed. Canosa	1
Exposició i venda Ramon Colomer	1
Forja d'art Josep Fló	1
Llibreria Catalònia	1
Tipografia Occitània	2
Llibreria Americana	1
Llibreria Verdaguer	1
Bombones Firm	1
Papers, cartrons Fills d'Esteve Bachs, S.L.	1
Comissions i representacions A. Bou	1
Fabricant de cintes de seda	
Jaumandreu i Llibre	1
Fabricant de taps de suro Joaquim Parés	1
Theo & Geo Seitz, S.L.	1
Laboratori i productes farmacèutics	
Joan Batlle Miquecerena	1

Constructor en fusta Forcada	1
Mobles Raimond Vayreda	1
Galeries Layetanes	2
Estudi Arenyès	1
La Librairie Française	1
Establiments Maragall Sala Parés	1
Vermouth Greco	1
Mobles Parera	1
Colmado L'Estrella	1

Com em pogut observar en aquest llistat d'anuncis publicats en la revista *L'Amic de les Arts*, l'anunci publicat més cops és el de Ramon Sunyer, joier, seguit del moscatell Vidua de Robert, seguit d'altres com Gel Canigó, ¡Cuineu amb gas!, el sistema de calefacció més pràctic, i altres.

FEDERICO GARCÍA LORCA

Aquest apartat està dedicat bàsicament a la figura de Federico García Lorca, i a les col·laboracions que féu en la revista *L'Amic de les Arts*. Federico García Lorca, va néixer a Fuentevaqueros el 1898 i fou un conegut poeta i dramaturg. Formà part de l'anomenada *Generación del 27*, conegué Salvador Dalí i Sebastià Gasch, els quals el dugueren a conèixer Catalunya. Dels seus llibres destaquen títols com "Romancero gitano" o "Poeta en Nueva York", entre d'altres. Col·laborà esporàdicament amb els seus amics catalans de la revista *L'Amic de les Arts*, en la qual es publicaren dos escrits seus. Al número 3 (30 de juny del 1927)

Reyerta de Gitanos

A mis amigos de L'Amic de les Arts

A la mitad del barranco
las navajas de Albacete
bellas, de sangre contraria,
relucen como los peces.

Una dura luz de naípe
recorta en el agrio verde,
caballos enfurecidos
y perfiles de jinetes.

En la copa de un olivo
lloran dos viejas mujeres.
El toro de la reyerta
se sube por las paredes.

Ángeles negros traían,
pañuelos y agua de nieve.

Ángeles con grandes alas
de navajas de Albacete.

Juan Antonio el de Montilla
rueda muerto la pendiente,
su cuerpo lleno de lirios

y una granada en las sienes.
Ahora monta cruz de fuego
carretera de la muerte.

El juez con guardia civil,
por los olivares viene.
Sangre resbalada gime
muda canción de serpiente.

Señores guardias civiles.
Aquí pasó lo de siempre.
Han muerto cuatro romanos
y cinco cartagineses.

La tarde loca de higueras
y de rumores calientes,
cae desmayada en los muslos
heridos de los jinetes.
Y ángeles negros volaban
por el aire de Poniente.
Ángeles de largas trenzas
y corazones de aceite.

Lanjaron (Granada) 1926.

Aquest poema "Reyerta de Gitanos" també es troba en el llibre de Federico García Lorca "Romancero Gitano", que és un dels més coneguts de l'autor juntament amb "Poeta en Nueva York" i "Poema por la muerte de Ignacio Sánchez Mejías". En el "Romancero Gitano" aquest poema el podem trobar en el primer romancero, escrit entre 1924 i 1927, i es titula exactament igual, i està dedicat a Rafael Méndez, tot i que en *L'Amic de les Arts*, el dedica als seus amics de *L'Amic de les Arts*.

El poema es troba en el centre de la pàgina, i a cada costat només una columna no gaire ample, de forma que el poema resalta en el conjunt de la pàgina, invitant així al lector a llegir-lo. També cal dir que en la part superior del poema trobem un petit dibuix, que ens ofereix la visió personal que té Salvador Dalí del poeta en una platja d'Empúries.

Un altre escrit publicat a *L'Amic de les Arts* fou el següent:

Suicidio en Alejandría

13 y 22

Cuando pusieron la cabeza sobre la mesa del despacho, se rompieron todos los cristales de la ciudad. Será necesario calmar a esas rosas, dijo la anciana. Pasaba un automóvil y era un 13. Pasaba otro automóvil y era un 22. Pasaba una tienda y era un 13. Pasaba un kilómetro y era un 22. La situación se hizo insostenible. Había necesidad de romper para siempre.

12 y 21

Después de la terrible ceremonia, se subieron todos a la última hoja del espino, pero la hormiga era tan grande, tan grande, que se tuvo que quedar en el suelo con el martillo y el ojo enhebrado.

11 y 20

Luego se fueron en automóvil. Querían suicidarse para dar ejemplo y evitar que ninguna canoa se pudiera acercar a la orilla.

10 y 19

Rompían los tabiques y agitaban los pañuelos. ¡Genoveva! ¡Genoveva! ¡Genoveva! Era de noche, y se hacía precisa la dentadura y el látigo.

9 y 18

Se suicidaban sin remedio, es decir, nos suicidábamos. ¡Corazón mío! ¡Amor! la Tour Eiffel es hermosa y el sobrio Támesis también. Si vamos a casa de Lord Butown nos darán la cabeza de langosta y el pequeño círculo de humo. Pero nosotros no iremos nunca a casa de ese chileno.

8 y 17

Ya no tiene remedio. Bésame sin romperme la corbata. Bésame, bésame.

7 y 16

Yo, un niño, y tu, lo que quiera el mar. Reconozcamos que la mejilla derecha es un mundo sin normas y la astronomía un pedacito de jabón.

6 y 15

Adiós. ¡Socorro! Amor, amor mío. Ya morimos juntos. ¡Ay! Terminad vosotros por caridad este poema.

5 y 14

4 y 13

Al llegar este momento vimos a los amantes abrazarse sobre las olas.

3 y 12

2 y 11

1 y 10

Un golpe de mar violentísimo barrió los muelles y cubiertas de los barcos. Sólo se sentía una voz sorda ante los peces que clamaba.

9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Nunca los verancantes de la playa de Alejandría, aquella emocionante escena de amor que arrancó lágrimas de todos los ojos.

Federico García Lorca

Aquest poema que no està agrupat per versos i no conté cap tipus de rima, es troba en el número 28 de la revista *L'Amic de les Arts*. L'escrit està acompanyat de dos dibuixos surrealistes realitzats pel propi Lorca.

Un fet curiós d'aquest escrit són els números que utilitza el poeta abans de començar cada paràgraf, que tenen relació entre ells, ja que partint primer del 13 i el 22 obté els següents números restant deu a l'últim (22) i sumant nou al que obté. Després d'això torna a fer el mateix amb el número que obté. Aquest esquema però, queda trencat en l'última sèries de números en què fa un compte enrera des del nou fins al zero, per a indicar que la història ja acaba, en aquest cas la història dels amants a la platja d'Alexandria.

(continuarà)

**Aquest número ha estat
publicat amb el suport de**

CAIXA D'ESTALVIS DE CATALUNYA